

گفت‌وگوی «جوان» با مؤسس اولین حوزه علمیه در اروپا

باید نگاه‌های اداری در اروپا به رویکردهای مردمی تبدیل شود

حجت‌الاسلام حمیدرضا ترابی از جمله معهود روحانیون مبلغ در خارج از کشور است که توانسته تأثیرات بیرونی محسوسی را در محیط زندگی خود ایجاد کند. او که از سال ۹۲به هامبورگ در آلمان اعزام شده با ایجاد اولین حوزه علمیه شیعه در اروپا بزرگ‌ترین موفقیت علمی و آموزشی شیعه در اروپا را رقم زد. حجت‌الاسلام ترابی هم‌اکنون ساکن آلمان است که ضمن مدیریت و تدریس، به نوشتن رساله دکتری در دانشگاه فرایبورگ با موضوع ارزش‌های دینی در جامعه مدرن نیز اشتغال دارد.

جدیدترین تحقیقات دینی در زمینه‌های فقهی، کلامی و فلسفی فارسی است؛البته سسال دوم به همه عربی آموزش می‌دهیم. از دلخوشی‌های من تهیه جزوات کتاب «آشنایی» است که متناسب با فضا طراحی شده و باعث می‌شود تا مطالب در زمان کوتاه‌تری با عمق بیشتری وجود داشته‌باشد. در کنار آن درس‌های سنتی حوزه را هم داریم. هر روز فرائت قرآن، زیارت‌اسنین و شرح چهل حدیث امام خمینی را هم برگزار می‌کنیم. همچنین برنامه نمازهای جماعت و حلقه قرآن به همراه زیبایی‌های هنری قرآن با الحان صحیح خوانند آن برپاست و منبرهایی که توسط خود طلاب برگزار می‌شود. در ایام عزاداری و اعیاد هم برنامه داریم. از ویژگی‌های حوزه این است که همه افراد در رده‌های مختلف کار می‌کنند. هیچ کدام از حوزه در یافتی ندارند؛ برعکس هر کدام به وسع خود مقرر۱ ماهانه برای اجاره بهای ساختمان و مخارج عمومی حوزه پرداخت می‌کنند. اینجا همه یک خانواد هستیم و در کنار هم به درس، معنویت و کار مشغولیم. طلاب بعد از ظهرها هر کدام سر کاری هستند، از همین طریق با قشر زیادی از مردم ارتباط دارند واین تعامل خوبی بین جامعه و حوزه است.

تربیت نیروهای بومی با تلقیح مشروح بین سنت‌های دیرین حوزه و بایسته‌های آکادمیک در جامعه اروپا مهم‌ترین چیز برای ماست وگرنه به لحاظ زمانی اول یا وسط یا آخر بودند مهم نیست. انشاءالله بتوانیم وظیفه خودمان را بافهم عمیق از دین و با توجه به دو عنصر زمان و مکان بشناسیم و از عهده‌اش برپاییم. درباره مؤسس بودن هم اعتقاد ویژه‌ای دارم. مؤسس این حوزه شبانه‌روزی خود جوانانی هستند که با توفیق الهی و تأیید امام زمان(عج) تشخیص داده‌اند که این راه درست است و راه انبیا را به عنوان سبک زندگی خود انتخاب کرده‌اند و وارد میدان خودسازی و معنویت و خدمت شده‌اند و درس می‌خوانند. امروز برخی از آنها فارغ‌التحصیل شده‌اند و برخی دیگر تدریس می‌کنند البته همه اینجا به برکت روشنگری‌ای است که در عصر حاضر اتفاق افتاده و دین اسلام احیا شد. ما هم خادم این حوزه و جوانان هستیم.

استقبال از حوزه علمیه چگونه بوده است؟

خیلی زیاد. بسیاری از جوانانی که از زندگی یکنواخت غرب دلزده شده‌اند می‌خواهند زندگی معنوی را تجربه کنند. جوانان آکادمی که می‌توانستند در بهترین دانشگاه‌ها درس بخوانند و از تسهیلات دولتی بهره ببرند تصمیم گرفتند در حوزه تربیت دینی شوند و بعد به دانشگاه بروند. طلاب اینجا در مقاطع مختلف درسی هستند. تازه این چیزی است که بدون تبلیغ مناسب و بدون امکانات خاص حاصل شده است و اگر روی آن سرمایه‌گذاری شود اتفاقات مبارکی رقم خواهد خورد.

الان وضعیت حوزه علمیه در آلمان چگونه است؟

۳۰ طلیه پسر و دختر در محیطی کاملاًاسلامی در ترم قبل مشغول تحصیل بودند. در هفته آشنایی با حوزه هم حدود ۱۸ نفر حضور داشتند و عدد طلاب حوزه به بیش از چهل ۲۰ نفر رسید. برخی طلاب فارسی‌آموز هستند چون زبان پایه آکادمی فارسی است و جوانان بومی با زبان انگلیسی و فارسی و قومی فرهنگی مثل آلمانی، اسپانیایی، انگلیسی، عربی و… ابتدا فارسی یاد می‌گیرند چون فرهنگ و گفتمان انقلاب اسلامی و

همواره دغدغه‌مندان فرهنگ و فعالان رسانه‌ها و

اصحاب علم در حوزه و دانشگاه و… عموم مخاطبان را به خواندن کتاب دعوت و تشویق می‌کنند. همچنین، هر ساله مجموعه‌ها و سازمان‌ها و اداره‌های مختلف مسابقات گوناگونی در زمینه کتاب و کتابخوانی برگزار و به برندگان جوایزی اهدا می‌کنند. برنامه‌های متنوعی هم در رسانه‌های صوتی و تصویری برای ترویج کتاب و کتابخوانی اجرا می‌شود. آشکار است که همه این اقدامات با هدف گسترش فرهنگ کتابخوانی بین مخاطبان گوناگون صورت می‌گیرد. این اقدامات بیشتر جنبه آگاهی‌بخشی و تشویقی دارد و طبیعی است برای به ثمر نشستن این تلاش‌ها باید بسترهای لازم برای تحقق آنها فراهم آید. تولید کتاب‌های گوناگون برای سلیقه‌ها و نیازهای مخاطبان متفاوت، کیفیت مطلوب کتاب‌ها از جنبه‌های گوناگون انتخاب موضوع و طراحی جلد و صفحه آرایی و پردازش متن، قیمت مناسب کتاب، بخش مناسب کتاب در سراسر کشور، راهنمایی مناسب برای خرید کتاب و… برخی از زمینه‌های لازم برای تحقق هدف ترویج کتابخوانی هستند. مجمع ناشران انقلاب اسلامی یکی از این بسترهای ارتباط را با ایجاد آورد و کتاب‌های را معرفی کند که می‌توانند عموم مخاطبان را به‌خوبی راهنمایی کنند تا با انتخاب درست کتاب این‌رونده را ادامه دهند و کم‌کم به مخاطبان ثابت کتاب تبدیل شوند.

مشاوره خواندن کتاب‌های غیرداستانی

یکی از مشکلاتی که بسیاری از مخاطبان علاقه‌مند به کتاب با آن مواجهند، نداشتن راهنمای مناسب برای انتخاب کتاب است. اگر کتاب‌های داستانی را که دنبایی متفاوت هستند، کنار بگذاریم، کتاب‌های غیرداستانی هم گستره گسترده‌ای را دربر می‌گیرند؛ از کتاب‌های آشپزی تا سفرنامه‌ها و آثار تاریخی و حتی آثاری که تلقیقی از داستان و ماجراهای جنایی واقعی هستند. طبیعی است که عموم مخاطبان به‌راحتی نمی‌توانند در این عرصه گسترده دست به انتخاب‌های درست بزنند و به راهنمایی در این زمینه نیازمندند. متأسفانه، کتابداران و کتاب‌فروشان نیز که بیشترین ارتباط را با علاقه‌مندان به کتاب دارند، راهنما روشن و کارآمدی برای مشاوره دادن به خوانندگان برای انتخاب کتاب مدنظرشان ندارند. نیل‌وایت در کتاب مشاوره خواندن کتاب‌های غیرداستانی با درک درست و دقیق این نیاز طیف گسترده‌ای از مخاطبان، مفاهیم اصلی خدمت مشاوره خوانندگان در حیطه کتاب‌های غیرداستانی را توضیح می‌دهد. افزون بر این، با کوشش موضعی در این آثار، عوامل کشش هر موضوع را برمی‌شمارد و انواع کتاب‌های رایج در هر موضوع، نویسندگان مهم و نمونه‌هایی از نوشته‌های معیار آن را نام می‌برد. همچنین، راهبردهایی تدوین می‌کند تا خوانندگان بتوانند کتاب دلخواه خود را میان البته آثار غیرداستانی برگزینند.

این روزها شاهد حوادثی در فرانسه هستیم. وضعیت اسلام‌هراسی در آلمان چگونه است؟

فضای آلمان به نسبت سایر کشورهای اروپایی متعادل‌تر است چون طبق قانون اساسی و باور عموم همزیستی بیشتری وجود دارد؛ در حالی که طبق قانون لائیک فرانسه عناد با دین مشهودتر است. البته آلمان هم اخیراً در حال حرکت از سکولاریته به لائیک شدن است. لابی‌های مشخصی کارشان نفرت‌برانگیزی علیه الگوهای عملی هم مانند مرجعیت، شخصیت‌های علمی و اجتماعی‌ای‌المللی به خصوص شهیدان شاخص. اینها داشته‌های مکتب است که باید مورد استفاده قرار گیرد.

و پیش‌فرض‌های غلطی که نسبت به اسلام و مسلمانان دارند را عوض کنیم.

نگاه مردم آلمان به شما به عنوان ایرانی چگونه است؟

ایرانی‌ها جایگاه خوبی در آلمان دارند، دلیلش هم سابقه تاریخی ایرانیان مسلمان است. شخصیت‌های علمی، دانشگاهی، روحانیون برجسته، ورزشکاران و… تأثیرگذار بوده‌اند اما این همه ماجرا نیست، تبلیغات منفی علیه لابی‌ها را هم باید دید. به همین خاطر نگاه آلمانی‌ها بر مسلمانان در رسانه‌هاست و ما هم بی‌سلاح هستیم. قدرت رسانه‌ای ما تقریباً هیچ است تنها سعی می‌کنیم عرضه کنیم. مهم‌ترین کار تربیت انسان از میان خودشان

باید در مراکز اسلامی نگاه‌های اداری به نگاه‌های مردمی و تبلیغ دولتی به کار طبلیگی تبدیل شود. بخشی از این تغییرات مربوط به بومی‌سازی نیروها و پرهیز از نگاه تور بیستی یا نگاه مدیریت از خارج است و برخی در زمینه استفاده از نیروهای بانگیزه و مخلص چيست؟

است؛ کسانی که اینجا متولد شدند فرهنگ و سبک زندگی مردم اینجا را خوب می‌شناسند و توانایی تعامل با جوانان را دارند.

ظاهراً مسجد هامبورگ تنها مسجد شیعه ایرانی است که شیعیان ایرانی اروپا می‌توانند در آن اعتراف کنند. دلیل این کمبود مسجد چیست؟

بله تعداد مساجد به نسبت کم است و در بسیاری از مناطق هنوز مرکز مناسبی وجود ندارد. بخشی از این کمبود مربوط به قوانین شهرداری‌ها و بافت اجتماعی است و برخی مربوط به فضای سیاسی فرهنگی لائیک و سکولار و دشمنی لابی‌های مختلف که مانع حقوق مسلمانان طبق قانون هستند اما در عین حال در گذشته هم معیبت مسلمانان زیاد نبوده یا از نظر مالی و مدیریتی توان بالایی نداشتند. هزینه همین مسجد امام علی(ع) هامبورگ نه به دست بومیان، بلکه توسط مراجع معظم به ویژه آیت‌الله بروجرودی و بعد از ایشان آیت‌الله میلانی از ایران و مقداری هم کویت تأمین شد. مدیریت آن هم نه با افراد بومی، بلکه توسط افرادی همچون شیخ‌محمد لاهیجی و آیت‌الله بهشتی بود. اینجا بسیاری از مسلمانان حقوق‌بگیر دولت و مستمری‌بگیر هستند که در شان جامعه اسلامی نیست. باید مسلمانان را توانمند کرد که از دولت کمک نگیرند. اگر وضع مالی مسلمانان خوب باشد وجوهات شرعی و خمس به سوی مراکز اسلامی سرازیر می‌شود. این درست نیست که از کشورهای مسلمان با آن وضع نامناسب مالی برای ساختن مسجد یا رویا پول فرستاده شود. باید اگر مسلمانانی توانایی مالی دارد انگیزه پیدا کند برای دین خودش هزینه کند چه اینکه دین‌شناسان هم گفته‌اند کسانی که برای دینشان هزینه می‌کنند در دین محکم‌تر هستند.

بزرگ‌ترین مشکل تازه مسلمانان در اروپا را چه می‌دانید؟

سامان‌نیافتگی جامعه اقلیت مسلمان بزرگ‌ترین مشکل آنهاست که تازه‌مسلمانان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. گام اول این است چگونه می‌توان به طور مستقیم و دور از پیش‌داوری به حقایق اسلام دسترسی پیدا کرد. گام دوم اینکه در جامعه اومانستی چگونه می‌توان زندگی کرد که برای تحقق این امر به لحاظ نرم‌افزاری و سخت‌افزاری به مقدماتی نیاز است. دشواری دسترسی به زندگی پاک، غذای پاک، درآمد پاک، تفریحات پاک و… از مشکلات تازه‌مسلمانان است.

اگر کسی در داخل ایران بخواهد تبلیغ اسلام برای مخاطبان اروپایی بکند به نظر شما چه نکاتی را باید لحاظ کند؟

در مرحله اول هنر دین‌فهمی و بعد شناخت صحیح از غرب است. باید تاریخ و فرهنگ غرب را بررسی کرد و انسان خودش را برای این میدان آماده کند آن وقت اگر زمینه حضور پیدا شد هجرت می‌کند ولی اگر زمینه حضور نیست با نوشتن کتاب یا ترجمه، بازنشر اخبار ویدئویی و سخنرانی و… می‌توان کارهای زیادی انجام داد که به دلیل گستردگی فضای رسانه‌ای بازخورد زیادی خواهند داشت. گرچه معتمد تربیت انسانی حضور فیزیکی می‌طلبد ولی چون مشکلات زیادی وجود دارد، لازم نیست همه برای تبلیغ بیایند، مزه‌های مجازی خیلی آسان و گسترده است. می‌توان خدماتی ارائه کرد و پاسخ به سوالات داشت. قلب‌های پاکي اینجا هستند که به شدن پذیرا هستند.

خاطره جالبی از زمان تبلیغ خود در اروپا اگر دارید، بفرمایید.

یک روز صبح جوانی به دفترم آمد و گفت تازه دیشب متوجه شدم که از نظر ریشه و تبار به مکتب اهل بیت تعلق دارم. به من گفتند مرکز اهل‌بیتی‌ها هامبورگ است، شبانه حرکت کردم، الان رسیدیم. می‌خواهم بیشتر بدانم. از مسیری طولانی آمده بود. گفتم امام علی را می‌شناسی؟ گفت نه. گفتم امام حسین را می‌شناسی؟ گفت نه. منقلب شدم. اعتقاد ما این است که اول باید افراد را به ائمه اطهار وصل کنیم آنگاه معارف اسلامی را برایشان آنها بیان کنیم. رایانه را روشن کردم، بخش مجریم از حرم امام رضا را نشانش دادم. گفتم: بینم اینجا حرم امام ما در ایران و شهر مشهد است. ما امامانی داریم که مرده و زنده آنها فرقی نمی‌کند. صدا ما را می‌شنوند، مقاله و پایان‌نامه مشاهده کردیم، بخش منقلب شد و حال عجیبی داشت و اشک می‌ریخت. آن روز برای او جلساتی گذاشتم و برخی از مسائل ضروری را عقیدتی تا فروعات را به او یاد دادیم. حال‌ااز طلاب حوزه علمیه است. من را که می‌بینند در آغوش می‌گیرند و می‌گویند حاج‌آقا شنیدم بابای ما هستید. با شنیدن این حرف‌ها احساس می‌کنم بارم سنگین‌تر می‌شود.

و کودکان است. خانواده‌ها از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در ترویج فرهنگ کتابخوانی و مطالعه فرزندان محسوب می‌شوند و نقش بسزایی در تربیت اخلاقی و روانی و رشد اجتماعی کودکان ایفا می‌کنند. کتاب «کتاب‌خواندن؛ درام روح و روان» نوشته مرجان اقبلازی از انتشارات خانه کتاب درصدد پاسخگویی و ارائه راهکارهای مختلف برای این نیاز خانواده‌ها است.

کتاب دربرگیرنده ۴۳ مقاله از متخصصان و کتابشاسان کودک و نوجوان است؛ افسردگی که هر یک از زاویه‌های تأمل‌برانگیز و درخور به‌اهمیت مطالعه و آشنایی کودکان و نوجوانان با کتاب پرداخته‌اند. با مطالعه مقاله‌های این کتاب درمی‌یابیم که اگر قرار باشد برای فرزندان‌مان در آینده سرمایه‌های کنار بگذاریم، بهتر است پیش از مال‌اندوزی انس و آشنایی با کتاب را به او یاد دهیم.

دست‌نینه انتخاب کتاب، خرید و لذت بردن از مطالعه

مخاطبان کتاب گروه‌های بسیار گوناگونی را دربر می‌گیرند و آنها را می‌توان به شیوه‌های مختلف و بر اساس شاخص‌های متنوعی دسته‌بندی کرد. یکی از اینها دسته‌بندی بر اساس مدت زمان آشنایی با کتاب و کتابخوانی است. برخی تازه می‌خواهند به چرگه کتابخوانی‌ها بیوبندند و برخی چند کتاب دست گرفته‌اند و لذت آن را چشیده‌اند و می‌خواهند بیشتر لذت ببرند و برخی کتابخوان شده‌اند و دوست دارند در این عرصه حرف‌های شوند و… جالب اینکه «رهنمای کتاب؛ دست‌نینه انتخاب کتاب، خرید و لذت‌جردن از مطالعه» اثر حسام‌الدین مطهری از انتشارات آرما برای همه این مخاطبان با همه تفاوت‌هایی که با هم دارند، به شکل‌های مختلفی جذاب و خواندنی و به‌درخور است. این ادعا را تا حدی با نگاهی هر چند گذرا به هشت فصل این کتاب می‌توان به اثبات رساند.

چگونه درباره کتاب‌هایی که نخوانده‌ایم حرف بزنیم

پی‌یر بابار، فیلسوف فرانسوی، در کتاب «چگونه درباره کتاب‌هایی که نخوانده‌ایم حرف بزنیم» که ترجمان علوم انسانی آن را منتشر کرده با نگاهی نواز از موضعی بیست‌مدرن در موضوع کتابخوانی می‌پردازد. آشکار است که هدف کتاب، ستایش کتاب‌خواندن یا آموزش راهکارهای تظاهر به مطالعه نیست؛ هر چند در عمل ممکن است به این کار نیز بیاید. پی‌یر بابار بر این باور است که تعریف کتابخوانی به‌عنوان «مطالعه کامل و دقیق اثر و فهم منظور نویسنده» در بسیاری از موقعیت‌ها نته‌افمید نیست، بلکه ممکن هم نیست.

کتاب‌هایی که نگاه گذرایی به آنها انداخته‌ایم یا درباره آنها شنیده‌ایم یا حتی فراموش کرده‌ایم نیز می‌توانند بر زندگی و فهم ما از دنیا اثر بگذارند. متن ادبی یا تاریخی یا علمی دوران‌ساز و همچنین، برخی متن‌های اصلی دینی نمونه‌هایی از این آثار هستند.

یک بسته پیشنهادی درباره کتاب و کتابخوانی

چه کتابی بخوانیم!؟

کتاب هم در گزینش روش درست خواندن بسیار مهم و تعیین‌کننده است. در فقدان آموزش‌های دقیق و تخصصی در این زمینه در ایران، کتاب «چگونه کتاب بخوانیم» نوشته مار تيمر جي، آدلرس و پارلز لینکلن ون‌دورن از انتشارات به‌نشر اثری بسیار ارزشمند و کاربردی به حساب می‌آید؛ البته این کتاب جایگاهی جهانی دارد و بسیاری از منتقدان ادبی جهان، آن را یکی از «کلاسیک‌های زنده جهان» لقب داده‌اند و انجمن جهانی مدیریت اطلاعات نیز کتاب آدلر را در فهرست آثار ثری قرار داده که هر مدیری باید بخواند.

این کتاب دربردارنده تکنیک‌های بسیار مفیدی برای رده‌بندی موضوعی کتاب‌ها، خواش هوشمندانه متن و ارتباط سازنده خواننده با نویسنده است و میان چهار سطح خواش ابتدایی، اجمالی، تحلیلی و منطقی و نیز ادراک و تفکر یا درگیری تمایز قائل می‌شود.

لذت خواندن در عصر حواس پرتی

باور عمومی این است که در دنیای امروز، به‌دلایل گوناگونی، مانند رواج بسیار زیاد تکنولوژی‌های ارتباطی و شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های تصویری بسیار گوناگون و جذاب و البته زمان کاری زیاد و مشغله‌های متعدد، کتاب جایگاه گذشته‌اش را از دست داده و مردم دیگر به‌اندازه قبل کتاب نمی‌خوانند. آلن جیکوبز، پژوهشگر استاد و منتقد ادبی امریکایی، بر اساس نتایج پژوهش‌هایی که روی خوانندگان و دانشجویانش انجام داده و همچنین، با مرور مقایسه‌ای کتاب‌هایی که تاکنون برای راهنمای خواندن نوشته شده‌اند، می‌گوید با قدرت،

بسیاری از رفتارهای انسان در جوانی و بزرگسالی ادامه و امتداد الگوهای رفتاری در کودکی است. در بسیاری از زمینه‌های زندگی این اصل حاکم است و کتابخوانی نیز از این قاعده مستثنا نیست

این پرسش را به‌نقد بکشد که آیا حقیقتاً تعداد خوانندگان کتاب کم شده است؟

آنچه او در کتاب «لذت خواندن در عصر حواس پرتی» از انتشارات ترجمان علوم انسانی با مخاطب در میان می‌گذارد، از جنس راهکارهای فرامی‌بمانی با پیشنهاد فهرست‌های کتاب یا راهکارهای سریع برای کتابخوان‌شدن نیست. برعکس، «لذت خواندن در عصر حواس پرتی» کتابی است درباره خواندن بر اساس میل درونی و گرایش‌های شخصی. آلن جیکوبز، با تکیه بر تجربه کتابخوانی خود، مخاطبان را دعوت می‌کند تا تمام راهنماهای کتابخوانی و فهرست‌های «باید نباید بخوانید» را دور بزنند و با آغاز کردن از هوس، لذتشان از کتاب‌ها را بکاوند و راهنمای کتابخوانی قرار دهند.

راهنمای نوشتن درباره کتاب‌ها
متأسفانه، در ایران اساساً مهارت نوشتن و همه مهارت‌های نزدیک و مرتبط با آن، مانند دست‌نوشتن و زیبنوشتن